

УДК 327.56[(4-672ЄС):(477)]

І. В. Максименко

к. політ. н., доцент,

кафедра міжнародних відносин,

ОНУ імені І. І. Мечникова,

к. 32, Французький бул., 24/26, м. Одеса, 65058, Україна

Тел.: 0482–63–32–59

E-mail: maksymenko.iryana@onu.edu.ua

ORCID iD: <http://orcid.org/0000–0003–1331–5485>

DOI: [http://dx.doi.org/10.18524/2304–1439.2018.2\(31\).144310](http://dx.doi.org/10.18524/2304–1439.2018.2(31).144310)

**ВРЕГУЛЮВАННЯ КРИЗ ТА КОНФЛІКТІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ
БЕЗПЕКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ЄС ТА УКРАЇНИ**

Співробітництво між Україною та ЄС у сфері безпеки займає важливе місце в двосторонніх відносинах з урахуванням взаємної зацікавленості сторін. Одним з напрямків співробітництва є врегулювання криз та сприяння мирному врегулюванню конфліктів. У статті досліджуються дуалістичність цього виміру співробітництва, зокрема аналізуються ситуації, коли Україна сама потребувала допомоги ЄС у врегулюванні кризових ситуацій; наводяться приклади участі представників України в місіях та операціях ЄС з врегулювання криз. Розкриваються підходи ЄС та внесок ЄС у врегулювання таких кризових питань, як процес ядерного роззброєння України, події Майдану у 2004 р., а також політична криза наприкінці 2013 р. та українсько-російський конфлікт. У висновках розглянуто перспективи подальшого співробітництва, зокрема можливості ЄС сприяти відновленню територіальної цілісності та суверенітету України, наголошується на важливості подальшого співробітництва Києва та Брюсселя в цьому напрямку.

Ключові слова: співробітництво, безпека, криза, конфлікт, Україна, ЄС.

Постановка проблеми. З моменту проголошення незалежності Україна зайняла одне з важливих місць серед безпекових пріоритетів зовнішньої політики Європейського Союзу. Схиляючись до думки, що Україна може стати джерелом загроз та небезпек, ЄС обрав курс на залучення Києва до діалогу в рамках реалізації концепту досягнення миру через інтеграцію та кооперацію.

З метою долання такого сприйняття, що вочевидь заважало б встановленню довіри та розвитку партнерства, лідери України в перших офіційних документах визначили імперативом зовнішньої політики міжнародне співробітництво з метою зміцнення загального миру і міжнародної безпеки. Протягом перших років незалежності Україна підтвердила свій статус активного учасника в рамках ООН, здобула членство в Нараді з безпеки та співробітництва в Європі (НБСЄ/ОБСЄ), а також стала налагоджувати діалог з НАТО та Європейським Союзом. Однак, в умовах проголошеного курсу на позаблоковість, контакти з Північноатлантичним Альянсом мали обмежений характер. Більш перспективним в такій ситуації вигля-

дало зближення з ЄС, який у зовнішній та безпековій політиці спирався на ті самі принципи, що були близькі українській стратегічній культурі: «безпека для себе через безпеку для всіх», відкритість до кооперації та мирного співіснування, врегулювання протиріч та конфліктів виключно мирними засобами [17]. В умовах реалізації курсу на включення України як інтегрованої частини до європейської політичної (і в тому числі зовнішньополітичної, безпекової, економічної, правової тощо) єдності співробітництво у сфері врегулювання криз та конфліктів виступало одним з найважливіших інструментів ідентифікації української держави як надійного безпекового партнера та посилення ролі України в сучасній міжнародній безпековій системі на глобальному та регіональному рівнях.

Аналіз попередніх досліджень. Співробітництво між Україною та ЄС є одним з питань, що постійно досліджується, зважаючи на пріоритетність цього напрямку для внутрішньої та зовнішньої політики Української держави. Переважна більшість публікацій пов'язана із вивченням трансформаційних змін європейської безпеки та важливості для України бути активним контриб'ютором безпеки у постбіполярній системі. Безпековий сегмент двосторонньої взаємодії початку ХХІ ст. аналізується в нечисленних дослідженнях вітчизняних вчених та експертів, зокрема В. Бадріака, С. Божка, О. Снігир. Інтерес до цього питання зріс на тлі ревізійної політики Російської держави та появи нового джерела збройного конфлікту на теренах України (О. Александров, К. Заремба, Ю. Слюсаренко).

Водночас дуалістичність взаємодії ЄС та України з врегулювання криз залишилася поза увагою дослідників. З одного боку, Україна бере участь у заходах ЄС з врегулювання криз та конфліктів в різних країнах, а з іншого, за роки незалежності Україна сама виступала як реципієнт антикризового менеджменту Європейського Союзу. **Метою** даної статті є розкриття особливостей двоїстого характеру співробітництва між Україною та ЄС з врегулювання криз та конфліктів.

У цьому контексті доцільним уявляється аналіз наступних питань:

– якими були інтереси України та ЄС щодо співробітництва в сфері врегулювання криз та конфліктів та безпеки в цілому на початку взаємодії?

– за яких умов відбувалося залучення та якими були дії ЄС з врегулювання кризових ситуацій в Україні?

– якими є досягнення в антикризовому співробітництві сторін та які перспективи подальшої взаємодії України та ЄС в сфері врегулювання криз та конфліктів?

Дослідження базується на якісній **методології**, яка включає текстовий аналіз документів, матеріалів державних органів, виступів політичних діячів та робіт українських та закордонних вчених з міжнародних відносин та проблем безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Про свої наміри «спрямувати зусилля на забезпечення безпосередньої участі УРСР в загальноєвропейському процесі та європейських структурах» керівництво Української республіки заявило у Постанові Верховної Ради УРСР «Про реалізацію Декларації про Державний суверенітет України в сфері зовнішніх зносин»

від 25 грудня 1990 року [18]. Саме тоді Україна потрапила в поле зору європейських спільнот не тільки через свої політико-географічні параметри, але й з урахуванням безпекових та ідейно-ідеологічних характеристик. Політико-географічні показники, зокрема значна площа держави, наявність вагомого демографічного, природно-ресурсного, науково-технічного та економічного потенціалу, перетворювали Україну на важливий елемент подальшого розвитку економічного, енергетичного та транспортно-транзитного напрямку політики ЄС. З іншого боку, складність завдань, які стояли перед молодою державою за відсутності належного досвіду самоврядування, прийняття та реалізації стратегічних планів розбудови держави та впровадження ринкових реформ, переводили Україну до категорії потенційних джерел небезпеки. Усі ці міркування визначали послідовний інтерес з боку Європейського Союзу до розвитку діалогу з молодою Українською державою.

З іншого боку, Україна також була вкрай зацікавлена у розвитку всебічної співпраці з ЄС, який брав на себе відповідальність за безпеку та збереження миру в Європі. З одного боку, це мало сприяти міжнародному визнанню України, входженню її як партнера до нової системи міжнародної безпеки, скорішому заповненню вакууму безпеки в регіоні, викликаного розпадом СРСР. А з іншого боку, це мало створювати додаткові інструменти невійськової допомоги для проведення реформ у сфері національної безпеки та оборони, формування механізмів ефективного функціонування державних інститутів, у тому числі під час кризових ситуацій.

У розвитку антикризового співробітництва між Києвом та Брюсселем ми можемо умовно виокремити три етапи, що вирізняються причинами виникнення кризового стану. Водночас спільною рисою є той факт, що ЄС завжди присутній у процесах врегулювання кризових ситуацій в Україні, а серед наслідків його участі спостерігалось посилення співробітництва між Україною та ЄС у сфері безпеки, що розглядалось як запорука стабілізації та демократизації Української держави, попередження виникнення нових конфліктів або криз всередині країни.

Одним з перших факторів, який відкрив сторінку співробітництва сторін у сфері врегулювання криз, було успадкування Україною ядерної зброї після розпаду СРСР. Слід зазначити, що Євросоюз підтримав рішення Києва відмовитися від ядерної зброї та наголошував на важливості знищення арсеналів у мінімальні строки. Офіційно ЄС підкреслював необхідність не допускати поширення ядерної зброї через розділ радянського арсеналу між Україною, Росією, Білоруссю та Казахстаном, що розглядалось як загроза режиму ДНЯЗ. Втім, позиції країн ЄС базувалися на нерозумінні, хто нестиме відповідальність за безпеку зберігання та транспортування ядерних матеріалів; побоюваннях щодо збоїв у роботі радянських атомних реакторів, зокрема в Україні [1, с. 166] (посилаючись на Чорнобильську катастрофу) та щодо можливості виникнення локальних збройних конфліктів всередині цих нових ядерних країн та навіть між ними, які через географічну близькість мали б значний вплив на безпеку європейських країн. Цей страх був настільки сильним, що лідери ЄС назвали «кризою нероз-

повсюдження» спробу України отримати де-юре оформлені гарантії національної безпеки перш ніж ратифікувати Лісабонський протокол (травень 1992 р.) та приєднатися до ДНЯЗ як без'ядерна країна [2]. Саме тому ЄС разом із США безпечливо тиснув на Україну, використовуючи власні важелі, зокрема питання про підписання та ратифікацію Угоди про партнерство та співробітництво, що фактично започаткувало принцип «обумовленості» в політиці ЄС відносно України.

Ці події дали поштовх до формального включення України до сфери безпекових інтересів ЄС, що й відбулося за результатами засідання Ради міністрів ЄС у Брюсселі у грудні 1996 р. Цікавим є той факт, що рішення щодо України під назвою «План дій по Україні» було прийняте у фінальному документі без додаткового обговорення. Принципово новим було положення про посилення політичного діалогу та підтримку участі України в європейській архітектурі безпеки. Згідно із документом ЄС ставив перед собою мету, по-перше, вдосконалювати двосторонні контакти, в тому числі в рамках *ad hoc* зустрічей представників України з Трійкою Робочої групи з безпеки, які будуть сприяти розвитку України як стабільної, незалежної, демократичної, ринково орієнтованої, неядерної та із загальновизнаною територіальною цілісністю; по-друге, сприяти повному залученню України до розвитку комплексної європейської архітектури безпеки, у тому числі заохоченню до подальшого розвитку України до відносин та співпраці з європейськими та трансатлантичними організаціями безпеки; розвивати механізми співробітництва з Україною відповідно до нової моделі безпеки XXI століття; по-третє, сприяти підтримці регіонального та транскордонного співробітництва України з країнами Центральної Європи та Чорноморського регіону, зокрема в рамках Центральноєвропейської ініціативи та Чорноморського економічного співробітництва та за допомогою регіонального партнерства з країнами Центральної та Східної Європи [3].

У більш конкретному вигляді наміри ЄС включити Україну в загальноєвропейську систему безпеки були визначені в Резолюції Комісії ЄС 1997 р.: Україна, яка найближчим часом стане сусідом ЄС та НАТО, є найважливішим елементом стабільності в регіоні (окремо зазначена її важливість для безпеки та стабільності причорноморського регіону); займає ключову позицію у розвитку транс'європейської мережі (телекомунікації, енергетика та транспорт), утворюючи міст з Росією, Закавказзям та Центральною Азією; в рамках Програми «Партнерство заради миру», Хартії про особливе партнерство з НАТО (липень 1997 р.) та документу про співпрацю в сфері повітряного транспорту для підтримки Петербургських місій між Україною та ЗЄС (червень 1997 р.) має бути більш активно залучена до практичних механізмів співпраці, починаючи з місій Західноєвропейського Союзу, у спільному здійсненні відповідальності за збереження миру та стабільності [4]. Враховуючи ці та інші міркування, Г. Тітлі з Комітету зовнішньої, безпекової та оборонної політики Європарламенту, закликав Комісію та Раду ЄС розвивати політичний діалог з Україною ще до остаточної ратифікації Угоди про партнерство та співробітництво, а держави-члени, що є також членами ЗЄС, сприяти зближенню України з цією

організацією. Крім того, він наголошував на необхідності використовувати та розвивати можливості, запропоновані Хартією про особливе партнерство між НАТО та Україною [5].

Теза про важливість України та її поглибленого співробітництва з ЄС, що мала на меті попередження виникнення загроз безпеки та появи нових конфліктів у новій об'єднаній Європі, обговорювалася на зустрічах та закріплювалася у низці актів. Однак все це не допомогло попередити виникнення глибокої політичної кризи наприкінці 2004 р., яка стала несподіванкою для ЄС [6, с. 13]. На той час відносини між ЄС та Україною знаходилися у складному стані. Брюссель висловив розчарування як станом реформ в Україні, так і перебігом президентської кампанії. Зайнятий процесом адаптації нових членів, що офіційно приєдналися у травні 2004 р., ЄС не бажав заглиблюватися в українське питання. Важливим моментом є той факт, що, за визначенням польської дослідниці О. Барбурської, ЄС не був готовий підтримати міжнародну позицію щодо невизнання результатів другого туру виборів через намагання зберегти стабільні відносини з Росією [7, с. 34], яка на той час вже чітко окреслила межі сфери свого впливу. Втім, ЄС вирішив долучитися до переговорного процесу в Україні з тим, щоб не допустити безпосередньо на власному кордоні ані внутрішнього конфлікту, ані так званого *failed state*, що відповідно до Європейської стратегії безпеки 2003 р. визначалося «ключовими загрозами».

Це рішення стало початком другого етапу антикризового менеджменту ЄС відносно України в рамках безпекового співробітництва. Аналізуючи даний період, варто брати до уваги наступні факти. По-перше, сторони розпочали діалог про механізм консультацій та співпраці між ЄС та Україною саме у сфері врегулювання криз лише у 2002 р., який лише містив умови приєднання України до операцій ЄС з врегулювання криз. По-друге, можливість виникнення конфлікту в Україні та участь ЄС у його розв'язанні фактично не були предметом обговорення на двосторонньому рівні. По-третє, політика ЄС у сфері врегулювання конфліктів базується на принципі незастосування прямого втручання у справи країни, але передбачає використання нормативних, в першу чергу, політичних інструментів. Ця специфіка Євросоюзу проявилася під час українських подій листопада 2004 року. Тоді Європарламент прийняв Резолюцію, в якій оговорювалося наступне: необхідність проведення повторного раунду виборів за участю міжнародних спостерігачів, можливість призупинення дії УПС та введення санкцій проти України. Крім того, було прийнято рішення спрямувати спеціальних представників ЄС для проведення переговорів між учасниками виборчої кампанії. Згодом, після консультацій із президентом Польщі О. Квасневським, Високий представник ЄС з питань СЗБП Г. Солана очолив місію ЄС до України для проведення переговорів та врегулювання кризи.

За оцінками Ф. Кемерона та Р. Бальфур, підхід ЄС до врегулювання кризи в Україні наприкінці 2004 р. слід розглядати як інтервенцію для врегулювання конфлікту з метою відновлення демократичних практик [6, с. 14]. По-перше, до переговорів були запрошені всі учасники та зацікавлені сторони: з боку України обидва кандидати в президенти В. Ющен-

ко та В. Янукович, Президент України Л. Кучма, Голова Верховної Ради В. Литвин; з європейської сторони — Г. Солана у супроводі президентів Польщі та Литви — О. Квасневського та В. Адамкуса відповідно, а також Голова російського парламенту Б. Гризлов та Генеральний Секретар ОБСЄ Я. Кубіш, який формально очолював перемовини. По-друге, Солана взяв на себе роль посередника, а не безпосереднього учасника переговорів — він намагався переконати сторони узгодити пакет законодавчих реформ, які дозволять провести ще один раунд голосування, поширити повноваження прем'єр-міністра та голови парламенту, а також надати більше прав місцевим органам самоврядування для зменшення сепаратистських настроїв. Така позиція ЄС сприяла не зміні політичного режиму, але виробленню внутрішнього консенсусу для врегулювання кризи, запоруки того, що угода виконуватиметься усіма сторонами.

Закріпити досягнуті результати ЄС вирішив у посиленому Плані дій для України (2005 р.), в якому визнавалася взаємна відповідальність щодо попередження та врегулювання конфліктів. Принципово важливим було закріплення намірів ЄС посилити консультації з Україною з кризового управління та участі в операціях СПБО, зокрема для врегулювання придністровського конфлікту. Передбачалося, що Київ продовжуватиме свою діяльність як посередник у переговорному процесі з врегулювання конфлікту на Лівобережжі Республіки Молдова, а ЄС підтримуватиме в цьому зусилля України та ОБСЄ; Україна розвиватиме співпрацю з Молдовою; сторони братимуть участь у тристоронніх експертних переговорах за участю України, Молдови та Європейської Комісії. Крім того, ЄС значно розширив сфери двостороннього співробітництва з Україною з протидії спільним загрозам безпеки, включаючи боротьбу з тероризмом, нерозповсюдженням ОМЗ та нелегальною торгівлею зброєю. Таким чином, позитивний ефект, досягнутий під час політичного діалогу сторін за участі ЄС, було закріплено посиленням безпекового співробітництва сторін, що розглядалося як інструмент стабілізації України та конвергенції її норм з нормами ЄС.

Однак намагання України стати інтегрованою частиною загальноєвропейського простору, що з точки зору Києва та Брюсселя мало сприяти миру та стабільності, навпаки, викликало погіршення безпекової ситуації в регіоні. Геополітичні амбіції Російської Федерації у стосунках з Європою, втручання Кремля у внутрішні справи та намагання обмежити суверенітет України згодом трансформувалися у відверто протиправні агресивні дії — анексію Кримського півострова та інспірування збройного конфлікту на Сході України.

Україна втретє перетворилася на реципієнта кризового менеджменту з боку ЄС. Варто зазначити, що ЄС намагався не допустити поглиблення політичної кризи в Україні напередодні Вільнюського саміту (листопад 2013 року). Під час розпочатих студентами акцій на підтримку Угоди про асоціацію Євросоюз, як і у 2004 році, намагався впровадити демократичні практики та підтримувати діалог із Росією.

Наприкінці лютого 2014 р. міністри закордонних справ Польщі, Німеччини та Франції, тодішній президент України В. Янукович, а також лідери

політичних партій А. Яценюк, В. Клічко та О. Тягнибок як представники протестувальників зустрілися для обговорення пропозицій ЄС. Брюссель запропонував провести дострокові президентські вибори, сформувати уряд національної єдності та повернутися до конституції 1996 р., обмежити повноваження президента. Сторони не досягли компромісу, головним чином, через відмову Януковича виконати вимогу протестувальників — подати у відставку. Отже, криза тривала і ставала глибшою.

Наступний етап кризи почався із започаткуванням процедури референдуму в Криму та швидкого включення всієї кримської території до складу Росії в якості федерального суб'єкта. Вочевидь, ЄС не був готовий до такого розвитку подій. У Брюсселі не зробили висновків ані з процесу врегулювання придністровського конфлікту та ролі Росії в цьому, ані з подій в Грузії 2008 р. та визнання з боку Кремля незалежності самопроголошених республік Абхазії та Південної Осетії, ані з пріоритетних цілей Росії, проголошених у Концепції зовнішньої політики РФ (2013 р.).

Риторика Москви полягає, з одного боку, у проголошенні відданості традиційним підходам до безпеки та миру (повага до міжнародного права, виконання міжнародних зобов'язань, взаємоповага та невтручання у внутрішні справи, міжнародне співробітництво та підтримка діяльності ООН тощо), а з іншого, у готовності взяти відповідальність за формування міжнародного порядку та основ міжнародної системи як одного з впливових центрів сучасного світу. І для цього Росія ладна «працювати на випередження і попередження подій, залишаючись готовою до будь-якого варіанту розвитку міжнародної обстановки» у стратегічній та економічній сферах в першу чергу [8]; протидіяти розширенню ЄС та НАТО за рахунок країн-сусідів Москви, що традиційно розглядається в російському політичному дискурсі як одна з найбільших загроз безпеці Росії. Однак в Європі не вірили, що Москва вдасться до застосування прямої сили проти сусідніх держав. Але це сталося, що призвело до появи нового конфлікту на східному кордоні ЄС. А вимоги з боку протестувальників на Майдані щодо встановлення верховенства права, належного врядування, забезпечення економічного розвитку та асоціації з Європою стали справжнім викликом до образу Євросоюзу як безпекового актора та промотора миру та стабільності в Європі.

Однак не всі члени ЄС поділяли думку про обов'язок спільноти та її відповідальність за події в Україні та поведінку Кремля. Тільки з появою жертв на Майдані, окупацією Криму та збиттям літака малайзійської авіакомпанії МН-17 позиції окремих членів ЄС, які проводили помірну лінію щодо Росії та України, стали більш жорсткими. Врешті решт було досягнуто компроміс між прибічниками більш активних дій (Литва, Польща, Швеція, Велика Британія) та тими членами, які через політичні інтереси, економічну та енергетичну залежність (Німеччина, Франція, Італія, Чеська Республіка, Угорщина), наполягали на пріоритетності уникання прямої конфронтації з Росією. Суть компромісу полягала у необхідності долучитися до врегулювання ситуації в Україні, спираючись на принципи «м'якого балансування». Цей підхід полягає у застосуванні політико-дипломатич-

них, економічних та безпекових інструментів ЄС для врегулювання кризи, серед яких виокремимо такі блоки:

1) заяви про підтримку цілісності та суверенітету території України; засудження нелегальної анексії Криму та Севастополя Росією; підтримка прийняття Резолюції Генеральної Асамблеї ООН 68/262 по Україні; фінансова підтримка діяльності Моніторингової місії ОБСЄ на Сході України; підтримка зусиль, спрямованих на досягнення мирного та сталого вирішення конфлікту на Сході України, в тому числі із пропозицією щодо зустрічі представників ЄС, України, Росії та США, які відбулися у квітні 2014 р. в Женеві; безумовна підтримка процесу імплементації Мінських угод та роботи Нормандської групи (Німеччина, Франція, Україна і Росія) і Тристоронньої контактної групи (ОБСЄ, Україна, Росія).

2) підписання Угоди про асоціацію (УА) з наступним символічним стартом процесу ратифікації одночасно Верховною Радою України та Європейським Парламентом; розробка пакету підтримки для України, включаючи технічну допомогу щодо конституційних, судових та виборчих питань та план прискорення лібералізації візового режиму; надання значної фінансово-економічної допомоги Україні. Варто зазначити, що УА акумулювала усі попередні домовленості в сфері військово-політичного співробітництва та розширила практичну сторони кооперації. Так, було підтверджено спільність інтересів сторін щодо поглиблення взаємодії в тому числі з попередження та недопущення конфліктів, антикризового управління, забезпечення більш активної участі України у цивільних та військових операціях ЄС з подолання кризових ситуацій, а також у відповідних навчаннях і тренуваннях, зокрема тих, що проводяться в рамках Спільної політики безпеки і оборони. Подальша конвергенція у сфері зовнішньої, безпекової та оборонної політики розглядається як важливий елемент спільних зусиль для поширення стабільності, безпеки та демократичного розвитку у спільному сусідському просторі, а також мирного врегулювання регіональних конфліктів відповідно до основоположних норм та принципів міжнародного права [9].

3) відкриття Консультаційної місії ЄС (EUAM) в Україні та створення групи підтримки України. EUAM надає фінансову, технічну та експертну підтримку українським правоохоронним та законодавчим установам та органам (Міністерство внутрішніх справ, Національне антикорупційне бюро, Національна поліція, Служба безпеки України, Прикордонна служби, судова влада тощо) з метою підвищення ефективності, відповідальності цивільного сектора безпеки та довіри громадськості до нього. Група підтримки прагне підтримати ефективне впровадження «Європейського порядку денного для реформ» в рамках реалізації Угоди про асоціацію. Для цього Група надає експертну допомогу у важливих сферах реформ (економічна та фіскальна реформи, сільське господарство, енергетика та навколишнє середовище, фінансове співробітництво, правосуддя та внутрішні справи (в тому числі боротьба з корупцією), координація політики, наука, освіта та соціальні питання) і допомагає координувати фінансову допомогу Україні від імені міжнародних фінансових установ. Крім того, ЄС продо-

вжив підтримувати Місію ЄС з прикордонної допомоги Молдові та Україні (EUBAM), яка є місією консультативної та технічної допомоги ЄС і сприяє транскордонному співробітництву та нагляду, регіональній безпеці та економічному співробітництву вздовж придністровської ділянки українсько-молдовського кордону. Успішна діяльність цієї Місії дає підстави експертам розглядати можливість використання її формату для потенційної місії ЄС у Східній Україні [10].

4) введення тривалих економічних санкцій проти Росії з метою переконати Москву повернутися до норм міжнародного права, провести консультації, як це передбачено у двосторонньому російсько-українському договорі 1997 р. про дружбу, співробітництво та партнерство, а також брати участь у консультаціях між усіма підписантами і прихильниками Будапештського меморандуму; проведення трьохсторонніх переговорів з Україною та Росією щодо поглибленої ЗВТ.

5) розширення співробітництва у безпековій політиці, що визначається пріоритетами Порядку денного асоціації Україна — ЄС та Робочим планом співробітництва Збройних Сил України та Секретаріату Ради ЄС у сфері СПБО, який приймається на рік.

Аналізуючи результати іншої сторони співробітництва України та ЄС в процесах врегулювання криз та конфліктів, варто зазначити, що практична співпраця розпочинається лише з 2002 р. з початком переговорів щодо приєднання представників України до операцій ЄС із врегулювання криз та підписанням угоди про участь українських правоохоронців у роботі Поліцейської Місії Європейського Союзу у Боснії і Герцеговині (ПМЄС, EUPM/ViH). Згодом сторони підписали Угоду про визначення загальної схеми участі України в операціях Європейського Союзу із врегулювання криз (2005 р., вступила в силу 2008 р.), яка сформулила правову основу для практичної реалізації співробітництва України з ЄС у сфері антикризового управління. З того моменту було накопичено ряд досягнень у наступних площинах. По-перше, продовжено співпрацю у діяльності спеціальних місій ЄС, зокрема в Республіці Македонії (EUPOL PROXIMA/FYROM) та Моніторинговій місії ЄС в Грузії (EUMM). Особливої уваги заслуговує спільна ініціатива України та Молдови наприкінці 2005 р. щодо відкриття Місії ЄС з надання прикордонної допомоги Україні та Молдові (EUBAM), діяльність якої спрямовувалася на покращення прикордонного та митного управління, мінімізації негативних наслідків існування нерегульованого конфлікту, підтримку встановлення довіри та конструктивного діалогу з окремих питань між сторонами конфлікту.

По-друге, поступово розширюється коло військового співробітництва між Україною та ЄС з подальшим залученням до операцій НАТО, ОБСЄ, ООН з встановлення та підтримання миру в зоні конфліктів. Так, з 2009 р. Україна стає учасником багатонаціональної вертолітної ініціативи з посилення вертолітної спроможності ЄС та НАТО; з 2010 р. українські воєнно-морські сили брали участь у антипіратських операціях ЄС вздовж узбережжя Сомалі (EU NAVFOR ATALANTA). Українські спостерігачі також присутні в Південно-Східній бригаді SEEBRIG, яка діє під керівництвом

НАТО або ЄС та може використовуватися в миротворчих та миропідтримуючих операціях ООН та ОБСЄ.

У цьому контексті варто зазначити, що Україна приділяє значну увагу питанню участі у бойових тактичних групах (БТГ) ЄС, як то «Балтійська», БТГ ЄС Вишеградської четвірки; з 2014 р. спеціальний підрозділ українських Збройних Сил бере участь у чергуваннях південного підрозділу Бойової тактичної групи Сил швидкого реагування ЄС (HELBROC).

В цілому основне завдання БТГ — це реалізація операцій ЄС з управління конфліктами низької інтенсивності. Для ЗС України участь в оперативному чергуванні БТГ ЄС є важливим практичним інструментом розвитку їх оперативних спроможностей, набуття сучасних військових стандартів країн ЄС та НАТО, що сприятиме досягненню взаємосумісності та високої ефективності військових підрозділів країн-учасниць під час виконання спільних операцій з врегулювання криз. Отже, у 2017 р. була досягнута домовленість про залучення Збройних Сил України до оперативного чергування БТГ ЄС HELBROC у I півріччі 2018 р. та у I півріччі 2020 р. [11, с. 125–126]. Крім того, Україна активно підтримує ідеї зі створення спільних БТГ із країнами-членами ЄС, як то Литовсько-польсько-українська бригада (ЛитПолУкрбриг, 2015 р.). Наразі Київ ініціював обговорення питання про формування подібної бригади з представників України, Румунії та Болгарії.

З 2014 р. спостерігається активізація безпекового співробітництва, яке більшою мірою визначається оборонним характером та здійснюється на різних рівнях. Так, протягом 2014–2017 рр. приділяється більше уваги співпраці зі збройними силами країн «Східного партнерства» у рамках Панелі з питань СПБО Платформи № 1 «Демократія, належне врядування та стабільність» та фаховій підготовці представників Збройних Сил України на орієнтаційному курсі з питань СПБО Європейського Союзу. Курс щорічно проводиться Європейським коледжем безпеки і оборони із залученням Європейської служби зовнішньої діяльності [11, с. 126; 12; 13].

Іншим прикладом є підписання Адміністративної угоди між Міністерством оборони України та Європейським оборонним агентством 7 грудня 2015 р. та створення координаційних груп за напрямками діяльності ЄОА. Україна висловила зацікавленість у розвитку практичного співробітництва між підприємствами ОПК України та країн-членів ЄС, участі в ініціативах Агентства з технічної стандартизації, моніторингу повітряного простору та протидії повітряному тероризму, стратегічних перевезеннях, протидії виробленню та розповсюдженню саморобних вибухових пристроїв, їх виявлення і знешкодження та ін.

Дане питання набуває надзвичайної важливості в контексті прийняття нової Глобальної стратегії ЄС у сфері зовнішньої та безпекової політики 2016 р., яка спрямована на посилення інтеграції у сфері безпеки та оборони Союзу, досягнення більшої автономності у сфері безпеки та оборони з метою покращити реагування на зовнішні конфлікти та кризи, сприяти розвитку військової спроможності партнерів, посилити захист ЄС і його громадян [14]. Оборонний характер нової стратегії та запровадження ЄС

нового «багатовекторного підходу» (multi-dimensional approach) з метою посилити свою роль в запобіганні та врегулюванні конфліктів пов'язаний з тим, що коло країн з належним урядуванням навколо ЄС досі не сформовано. Навпаки, як зазначила Ф. Могеріні, «наш розширений регіон став більш нестабільним і більш небезпечним. Кризи всередині та поза нашими кордонами прямо впливають на життя наших громадян» [14]. Саме тому в сфері протидії кризам та конфліктам ЄС планує не тільки застосувати й надалі різні інструменти, але й, по-перше, брати участь в усіх стадіях розвитку конфлікту, по-друге, враховувати чинники локального, національного, регіонального та глобального рівнів, по-третє, співпрацювати з усіма гравцями, що присутні в конфліктному середовищі та необхідними для його врегулювання.

Це означає, що Україна має залишатися важливим партнером ЄС у підтримці безпеки в Європі. Таке партнерство слід розвивати на двосторонньому та багатосторонньому рівнях. Мова йде про внесок ЄС в реформування сектора безпеки, підтримку участі українських служб в діяльності таких структур як FRONTEX, EUPOL, а також у відповідних проектах і програмах, як то «Support for Border Management Sector Policy in Ukraine», «Eastern Partnership Police Cooperation Programme», «Implementation of the Programmatic Cooperation Framework with the Council of Europe in the Eastern Partnership». Основою такого підходу є подолання слабкості держави, необхідність посилення інституційної спроможності органів безпеки та управління України, дисфункціональність яких поглибила кризову ситуацію в державі на початку 2014 року [15].

Висновки. Співробітництво України та ЄС у сфері врегулювання конфліктів на даний час є важливим інструментом досягнення миру та стабільності в Європі. Для України від самого початку безпекове співробітництво було одним зі шляхів входження до європейських колективних структур безпеки, оскільки це надавало можливість бути активним учасником системи регіональної безпеки та слугувало б реальними гарантіями національної безпеки. Саме тому Україна виступала як учасник механізмів та структур, що існували, а також виступала з власними ініціативами з покращення атмосфери довіри, впровадження додаткових платформ для співробітництва. ЄС, зацікавлений у мирі та стабільності на власних кордонах, підтримував ідею активного залучення Української держави до власних ініціатив з безпеки та взаємодії Києва з іншими організаціями.

Формування співробітництва між Україною та ЄС у сфері безпеки припадає на другу половину 1990-х рр. Воно відбувалося з урахуванням потенціалу та важливості Української держави для європейської системи безпеки, готовність та спроможність Києва брати участь у місіях Євросоюзу з врегулювання криз та конфліктів. Разом з тим, співробітництво України з ЄС в сфері врегулювання конфліктів відбувалося на двох рівнях: з одного боку, Україна була активним контриб'ютором безпеки та стабільності, беручи участь в місіях ЄС, а з іншого боку, вона сама потребувала допомоги об'єднаної Європи у цьому питанні. Найскладнішою віхою у відносинах сторін стали події кінця 2013 — початку 2014 рр., внаслідок яких Украї-

на перетворилася на джерело воєнно-політичного конфлікту. Однак це не завадило поглибленню та розширенню співпраці ЄС з Україною у сфері безпеки та оборони, зокрема в галузі запобігання та врегулювання регіональних конфліктів, антикризового менеджменту, контролю над озброєнням, в тому числі масового знищення, та експортом зброї, військового та технічного співробітництва.

Однак практична сторона взаємодії між Україною та ЄС у сфері врегулювання криз та конфліктів, так само як і перспективи подальшого співробітництва, знаходяться у залежності від низки чинників, серед яких збройний конфлікт на Сході України, низька фінансова спроможність Української держави, а також небажання окремих країн-членів ЄС допустити підрозділи України до участі в тих чи інших операціях через неготовність до активної та послідовної підтримки України в протистоянні з Росією. Саме тому реагування Брюсселя на розвиток подій мало переважно тактичний характер. Неможливість залишитися осторонь українських подій, які стали полем битви між демократією та недемократичним режимом, визначила виникнення компромісного дворівневого підходу у стосунках з Україною, який передбачає підтримку її суверенітету і допомогу реалізації Мінських угод, а також підтримку процесу реформ. Це також позначилося й на процедурі відкриття Місії ЄС в Україні — політичні інтереси окремих членів не давали можливості швидко визначити параметри місії — цілі, зону дій, тривалість та навіть розміри. Більше того, в ЄС намагалися утримати Україну від запиту про воєнне втручання, рекомендуючи вести мову лише про цивільну місію в рамках СПБО.

Отже, можливості ЄС у врегулюванні політичних криз в Україні та збройного конфлікту на Сході України є вагомими, але обмеженими через структурну вразливість та відмінність політичних пріоритетів держав-членів [16]. Головною причиною можна вважати неготовність країн ЄС протидіяти ключовій меті Росії відносно України — не допустити інтеграції України до ЄС та НАТО. Втім для Києва важливо продовжувати кооперацію з ЄС у сфері СПБО, посилаючись на одне з головних гасел Євросоюзу — «безпека для себе через безпеку для всіх» та беручи до уваги, що неможливо забезпечити безпеку громадян ЄС, якщо не докласти максимальних зусиль для відновлення територіальної цілісності та суверенітету України. Крім того, подальша співпраця в цьому напрямку буде інструментом даної вартості в контексті реалізації як євроінтеграційного курсу України, так і пріоритетів Глобальної стратегії ЄС у сфері безпеки і оборони.

Список використаної літератури

1. Sperling J. EU-US Management of Nuclear Proliferation in the 21st Century: How Strategic is a Strategic Partnership? *The EU and the Non-Proliferation of Nuclear Weapons: Strategies, Policies, Actions* / edited by S. Blavoukos, D. Bourantonis, C. Portela. L.: Palgrave Macmillan, 2015. P. 163-187.
2. Portela C. The EU's Evolving Responses to Nuclear Proliferation Crises: From Incentives to Sanctions. *Non-Proliferation Papers*. 2015. № 46. URL: https://www.sipri.org/sites/default/files/EUNPC_no-46.pdf (дата звернення : 02.12.2016).

3. European Commission Press Release Database. Press Release of 1977th Council Meeting. Brussels, December 6, 1996. URL: http://europa.eu/rapid/press-release_PRES-96-366_en.htm?locale=en (дата звернення : 25.07.2018).
4. European Parliament. Resolution of the European Parliament on the Commission communication to the Council on an Action Plan for Ukraine (COM(96)0593 C4-0103/97). *Official Journal*. 6 april 1998. URL: [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:51998IP0059\(01\):EN:HT](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:51998IP0059(01):EN:HT) (дата звернення : 25.07.2018).
5. Titley G. Report on the Communication from the Commission to the Council on an Action Plan for Ukraine. (COM(96)0593 — C4-0103/97). *European Parliament Committee on Foreign Affairs, Security and Defence Policy*. 11 february 1998. URL: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&mode=XML&reference=A4-1998-0059&language=EN#top> (дата звернення : 25.07.2018).
6. Cameron F., Balfour R. The European Neighbourhood Policy as a conflict prevention tool. *EPC Issue Paper*. 2006. № 47. 31 p.
7. Barbarska O. The Role of Poland in Shaping the EU Policy towards Ukraine. *Yearbook of Polish European Studies*. Warsaw: University of Warsaw, 2006. P. 27-43. URL: www.ce.uw.edu.pl/pliki/pw/Y_10_barbarska_ukr.pdf (дата звернення : 25.07.2018).
8. Министерство иностранных дел Российской Федерации. Концепция внешней политики Российской Федерации. 12 февраля 2013. URL: http://www.mid.ru/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptICk6B6Z29/content/id/122186 (дата звернення : 25.07.2018).
9. Законодавство України. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/ed20151130 (дата звернення 20.07.2018)
10. Ivashchenko-Stadnik K., Petrov R., Rieker P., Russo A. Implementation of the EU's crisis response in Ukraine. *Eunpack.eu*. January 2018. URL: http://www.eunpack.eu/sites/default/files/publications/2018-01-31_%20D6.3_%20Working_%20paper_%20on_%20implementation_%20of_%20EU_%20crisis_%20response_%20in_%20Ukraine.pdf (дата звернення : 25.07.2018).
11. Біла книга 2017. Збройні сили України. Київ, 2018. 152 с.
12. Міністерство оборони України. Співробітництво Збройних сил України та ЄС у 2014 році. URL: <http://www.mil.gov.ua/eurointegration/spivrobitnicztvo-zbrojnih-sil-ukraini-ta-es.html> (дата звернення :14.05.2015).
13. Міністерство оборони України. Співробітництво з Європейським Союзом. Офіційний сайт. URL: <http://www.mil.gov.ua/diyalnist/mizhnarodne-spivrobitnicztvo/> (дата звернення : 16.08.2016).
14. European Commission. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy. *June 2016*. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/11/14/conclusions-eu-global-strategy-security-defence/> (дата звернення : 25.07.2018).
15. Council of the European Union. *Revised Crisis Management Concept for a civilian CSDP mission in support of Security Sector Reform in Ukraine*. 19 June 2014. URL: <http://www.statewatch.org/news/2014/jun/eu-council-crisis-management-ukraine.pdf> (дата звернення : 25.07.2018).
16. Детальніше про це див.: Максименко І. Європейський Союз та врегулювання конфліктів: досвід та уроки для України. *Міжнародні відносини. Серія Політичні науки*. 2016. № 11. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2905 (дата звернення : 25.07.2018).
17. Про основні напрями зовнішньої політики України / Постанова ВРУ від 2 липня 1993. URL: www.kmu.gov.ua/document/.../postVRU_№_3360_02.07.93... (дата звернення : 25.07.2018).
18. Про реалізацію Декларації про Державний суверенітет України в сфері зовнішніх зносин». Постанова Верховної Ради УРСР від 25 грудня 1990. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/581-12> (дата звернення 25.07.2018).

References

1. Sperling, Jim. «EU-US Management of Nuclear Proliferation in the 21st Century: How Strategic is a Strategic Partnership?» In *The EU and the Non-Proliferation of Nuclear Weapons: Strategies, Policies, Actions*. Edited by Spyros Blavoukos, Dimitris Bourantonis, Clara Portela. Palgrave Macmillan, 2015.
2. Portela, Clara. «The EU's Evolving Responses to Nuclear Proliferation Crises: From Incentives to Sanctions». *Non-Proliferation Papers*. 46 (2015). Accessed July 25, 2018. https://www.sipri.org/sites/default/files/EUNPC_no-46.pdf
3. European Commission Press Release Database. «Press Release of 1977th Council Meeting». Brussels. December 6, 1996. Accessed July 25, 2018. http://europa.eu/rapid/press-release_PRES-96-366_en.htm?locale=en
4. European Parliament. Resolution of the European Parliament on the Commission communication to the Council on an Action Plan for Ukraine (COM(96)0593 C4-0103/97). *Official Journal C 104*, 06.04.1998. Accessed July 25, 2018. [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:51998IP0059\(01\):EN:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:51998IP0059(01):EN:HTML)
5. Titley, Gary. «Report on the Communication from the Commission to the Council on an Action Plan for Ukraine» (COM(96)0593 — C4-0103/97). *European Parliament Committee on Foreign Affairs, Security and Defence Policy*. February 11, 1998. Accessed July 25, 2018. <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&mode=XML&reference=A4-1998-0059&language=EN#top>
6. Cameron, Fraser and Rosa, Balfour. «The European Neighbourhood Policy as a conflict prevention tool». *EPC Issue Paper*. 47 (2006): 31 p.
7. Barburska, Olga. «The Role of Poland in Shaping the EU Policy towards Ukraine». In *Yearbook of Polish European Studies*. Warsaw: University of Warsaw, 2006: 27-43. Accessed July 25, 2018. www.ce.uw.edu.pl/pliki/pw/Y_10_barburska_ukr.pdf
8. Ministerstvo inostrannykh del Rossijskoj Federatsii «Kontseptsiya vneshnej politiki Rossijskoj Federatsii» ot 12 fevralya 2013 g.. Accessed March 5, 2018. http://www.mid.ru/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptICk6B6Z29/content/id/122186
9. Zakonodavstvo Ukrainy. «Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odnii ei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony». Accessed June 20, 2018. http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/ed201511130
10. Ivashchenko-Stadnik, Kateryna and Roman Petrov, Pernille Rieker, Alessandra Russo. «Implementation of the EU's crisis response in Ukraine». January 2018. Accessed July 25, 2018, http://www.eunpack.eu/sites/default/files/publications/2018-01-31_%20D6.3_%20Working%20paper%20on%20implementation%20of%20EU%20crisis%20response%20in%20Ukraine.pdf
11. Bila knyga 2017. Zbroyni sily Ukrainy. Kyiv, 2018. 152 p.
12. Ministerstvo oborony Ukrainy. «Spivrobitnytstvo Zbroynykh syl Ukrainy ta YeS u 2014 rotsi». Accessed May 14, 2015. <http://www.mil.gov.ua/eurointegration/spivrobitnicztvo-zbroynih-sil-ukraini-ta-es.html>
13. Ministerstvo oborony Ukrainy. «Spivrobitnytstvo z Yevropeiskym Soiuzom». Accessed August 16, 2016. <http://www.mil.gov.ua/diyalnist/mizhnarodne-spivrobitnicztvo/>
14. European Commission. «Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy». Brussels. June 2016. Accessed July 25, 2018. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/11/14/conclusions-eu-global-strategy-security-defence/>
15. Council of the European Union. «Revised Crisis Management Concept for a civilian CSDP mission in support of Security Sector Reform in Ukraine». Brussels. 19 June 2014, accessed July 27, 2018. <http://www.statewatch.org/news/2014/jun/eu-council-crisis-management-ukraine.pdf>
16. See more in Maksymenko, Iryna. «The European Union and Conflict Resolution: Practice and Lessons for Ukraine». *International Relations*. «Political Sciences» Series 11 (2016). Accessed July 25, 2018. http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2905
17. Postanova VRU «Pro osnovni napryamy' zovnishn'oyi polityky' Ukrainy'» 2 ly'pnya 1993. Accessed July 27, 2018. www.kmu.gov.ua/document/.../postVRU_№_3360_02.07.93...

18. Postanova Verhovnoyi Rady' URSR «Pro realizaciyu Deklaraciyi pro Derzhavny'j suverenitet Ukrainy' v sferi zovnishnix znosy'n» vid 25 grudnya 1990. Accessed July 27, 2018. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/581-12>

Стаття надійшла до редакції 16.09.2018

И. В. Максименко

кафедра международных отношений ОНУ имени И. И. Мечникова
к. 32, Французский бул., 24/26, г. Одесса, 65058, Украина

**УРЕГУЛИРОВАНИЕ КРИЗИСОВ И КОНФЛИКТОВ
КАК ИНСТРУМЕНТ СОТРУДНИЧЕСТВА ЕС И УКРАИНЫ В СФЕРЕ
БЕЗОПАСНОСТИ**

Резюме

Сотрудничество между Украиной и ЕС в сфере безопасности занимает важное место в двусторонних отношениях с момента провозглашения независимости Украины. Одним из направлений сотрудничества является взаимодействие в урегулировании кризисов и создание условий для мирного разрешения конфликтов.

Анализ документов дает основание констатировать взаимный интерес сторон в развитии данного аспекта сотрудничества, который, однако, базируется на разных мотивах. Украина стремилась использовать данный инструмент для укрепления своих международных позиций. ЕС руководствовался идеей сотрудничества как механизма распространения принципов демократии и должного управления с целью достижения стабильности и гарантирования безопасности в регионе. При этом отмечается дуализм взаимодействия Украины и ЕС в этой сфере. С одной стороны, ЕС принимает участие в урегулировании кризисных ситуаций, возникших на территории Украинского государства. А с другой, представители Украины успешно принимают участие в миссиях и операциях Европейского Союза по урегулированию кризисов и конфликтов. В первом случае анализируются подходы Брюсселя и вклад ЕС в урегулирование таких кризисных ситуаций, как процесс ядерного разоружения Украины, события Майдана в 2004 г., политический кризис в конце 2013 года, а также российско-украинский конфликт. Другая сторона сотрудничества рассматривается в контексте участия Украины в работе миссий ЕС по урегулированию кризисов и конфликтов, например, в Боснии и Герцеговине, Македонии, Молдове, Грузии. Кроме того, имеет место активизация оборонного взаимодействия, что является важным аспектом стабилизации ситуации в Украине и взаимодействия в контексте реализации Глобальной стратегии ЕС в сфере внешней политики и политики безопасности.

Также рассмотрены факторы, которые влияют на перспективы дальнейшего сотрудничества. Отмечается, что главными препятствиями являются определенная ограниченность возможностей и Украины и ЕС в вопросе углубления сотрудничества. Однако подчеркивается, что без восстановления территориальной целостности и суверенитета Украины невозможно обеспечить безопасность граждан ЕС — ключевого приоритета действующей стратегии Союза.

Ключевые слова: сотрудничество, безопасность, кризис, конфликт, Украина, ЕС.

I. V. Maksymenko

Department of International Relations,
Odessa I. I. Mechnikov National University,
k. 32, French Blvd., 24/26, Odessa, 65058, Ukraine

CRISIS AND CONFLICT RESOLUTION AS AN INSTRUMENT OF EU-UKRAINE SECURITY COOPERATION

Summary

Cooperation between Ukraine and the EU in the field of security constitutes an important part of bilateral relations since declaration of Ukraine's independence. Interaction in the field of crises resolution and creating conditions for the peaceful settlement of conflict is one of the dimensions of the cooperation development.

According to the documents it's stated that there was the mutual interest of the parties to develop this aspect of cooperation, which, however, was based on different motives. Ukraine sought to use this tool to strengthen its international position. Meanwhile the EU was guided by the idea that cooperation might become a mechanism for spreading the principles of democracy and good governance in order to achieve stability and guarantee security in the region.

At the same time, the article argues that dualism of interaction between Ukraine and the EU in this area takes place. On the one hand, the EU plays a role of crisis manager to settle the critical situations that have appeared on the territory of the Ukrainian state. On the other hand, representatives of Ukraine successfully participate in missions and operations of the European Union aimed to resolve crises and conflicts. In the first case, the approach of Brussels and the EU's contribution to resolving such crisis like the process of nuclear disarmament of Ukraine, the events of Maidan in 2004, the political crisis in late 2013, and the Russian-Ukrainian conflict are analyzed. The other side of cooperation is viewed in the context of Ukraine's participation in the EU special missions, for example, in Bosnia and Herzegovina, Macedonia, Moldova, Georgia. In addition, an attention is paid to an intensification of defense cooperation, which is recognized an important aspect of stabilizing the situation in Ukraine as well as a significant part of interaction in the context of the Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy implementation.

The factors that influence the prospects for further cooperation are studied as well. It is noted that the main obstacles to rise up the effectiveness of cooperation are certain limitations of the capabilities of both Ukraine and the EU. However, it is emphasized that it is impossible to ensure the safety of EU citizens, a key priority of the current strategy of the Union, without restoring the territorial integrity and sovereignty of Ukraine.

Key words: cooperation, security, crisis, conflict, Ukraine, EU.